

Avalik teadaanne^[1]

RVF lõpetas 2005. aasta artikkel IV konsultatsioonid Eesti Vabariigiga

26. oktoobril 2005 lõpetas Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) juhatus artikkel IV konsultatsioonid Eesti Vabariigiga^[2].

Taust

Eesti on taasiseseisvumisest alates tähelepanuväärselt kiiresti arenenud. Usaldusväärse makromajanduspoliitika ja ulatuslike struktuurireformide tulemusena on edukalt rajatud turumajandus ja saavutatud Euroopa Liidu liikmelisus. Eesti reaalne konvergens Euroopa Liidu tasemega on märkimisväärne: tulu elaniku kohta ostujõu pariteedi alusel on jõudnud 46%ni EL varasema 15 liikmesriigi tasemest. Kiire on olnud ka nominaalne konvergens - Eesti vastab kõikidele Maastrichti kriteeriumidele, välja arvatud inflatsioonikriteerium. 2004. aasta juuni lõpus ühines Eesti vahetuskursimehhanismiga ERM2, säilitades ühepoolse kohustusena valuutakomitee süsteemi, mis fikseerib krooni kursi euro suhtes, ning plaanis on võimalikult varajane üleminek eurole.

Tugev majanduskasv, mis tugineb peamiselt sisenõudlusel, jätkub. 2004. aastal suurenes SKP reaalkasv ligi 8%ni (aasta varem oli see 6,75%) ning 2005. aasta esimesel poolel kiirenes see veelgi, jõudes 8,5%ni. Inflatsioon, mis on kiirenenud alates 2004. aasta keskpaigast, on märgatavalt kõrgem Maastrichti inflatsioonikriteeriumi tasemest. Septembris jõudis koguinflatsioon eelmise aastaga võrreldes 4,9%ni ning arvestades praegust poliitikat, jääb see ennustuste kohaselt Maastrichti kriteeriumiga lubatust kõrgemale ka 2006. aasta keskpaigas, mis on varaseim võimalik aeg Eesti euroalaga liitumise kõlblikkuse hindamiseks. Samal ajal on muutunud pingelisemaks olukord tööturul. 2005. aasta teises kvartalis langes töötuse määr 8,1%le, jätkus üldise tööhõive kasv ning palgad tõusid 11%. Olukorras, kus kogutoodang on hinnangute kohaselt potentsiaallähedane ja ehitussektoris esineb tööjõupuudust, on hakanud ilmnema esimesed ülekuumenemise märgid.

Jooksevkonto puudujääk on endiselt ulatuslik ja see suurendab Eesti haavatavust välismõjudele. Ekspordi tugevast kasvust hoolimata jõudis jooksevkonto puudujääk 2004. aastal 12,7%ni SKPst. Siiski langes see näitaja ekspordisektori heade tulemuste toel 2005. aasta esimesel poolel 10,4%ni SKPst.

2004. aastal, pärast nelja järjestikust aastat kitsendavat eelarvepoliitikat, nõrgenes eelarvepositsioon ning selline areng peaks ennustuste kohaselt jätkuma ka 2005. aastal. Kui valitsus 2004. aasta lõpus lisaelarvega kulutusi suurendas, langes eelarve ülejääk 1,7%ni SKPst. 2005. aasta eelarve ülejääk alaneb prognooside kohaselt 0,4%ni SKPst, sest aasta teiseks pooleks kavandati pensionikulutuste suurendamist ja hiljuti vastu võetud lisaelarve kohaselt kasutatakse suurt osa ülelaekumistest moodustunud tulu lisakulutusteks. 2006. aasta eelarve saavutab edasise eelarvepositsiooni nõrgenemise tulemusena tasakaalu.

2004. aastal ja 2005. aasta esimesel poolel kasvas oluliselt erasektorile väljastatavate laenude maht, mida rahastati üha rohkem välislaenude abil. Kodumajapidamistele väljastatud laenude kasv ületas 2004. aastal eelmise aastaga võrreldes 50% taseme, millest rohkem kui 80% moodustasid eluasemelaenud. Ettevõtetele väljastatud laenude kasv jõudis eelmise aasta sama aja 25%lt 2005. aasta juunikuuks 48%ni. Eesti pangandussektor on säilitanud oma usaldusväarsuse ning selle kasumikkus on hoolimata tihenenum konkurentsist endiselt suur. Kindlustunne valuutakomitee süsteemi suhtes on jätkuvalt tugev.

Direktorite nõukogu hinnang

Direktorite nõukogu avaldab ametivõimudele tunnustust Eestis neljateistkümne taasiseseisvumisele järgnenud aasta jooksul toimunud märkimisväärse arengu puhul, mis on usaldusväärse makromajanduspoliitika ja ulatuslike struktuurireformide tulemus. Tänu sellisele poliitikale on riigis saavutatud jätkusuutlik majanduskasv ja tööpuuduse vähenemine ning Eesti läheneb kiiresti Euroopa

Liidu arengutasemele. Direktorite arvamuse kohaselt on majanduse väljavaated üldiselt soodsad, kuid nad märkisid, et ilmema on hakanud esimesed ülekuumenemise märgid, mis hõlmavad sisemaiste laenude kiiret kasvu ning riigi jätkuvat haavatavust välismõjudele. Sellises olukorras soovivad direktorid lühiajalises perspektiivis rakendada kitsendavat eelarvepoliitikat ja teostada võlakoorumise arengu hoolikat seiret ning jätkata ka edaspidi pingutusi kaubaturu ja palkade paindlikkuse säilitamiseks, et kaitsta riigi konkurentsivõimet.

Paljud direktorid väljendasid muret jooksevkonto ulatusliku tasakaalustamatuse üle. Jooksevkonto puudujäägi tase ei ole pikaajalises perspektiivis jätkusuutlik ning selle probleemiga tuleb tegeleda. Direktorid märkisid, et puudujääk ei tulene mitte konkurentsiprobleemidest, vaid hoopis makromajanduse olukorrast. Nad rõhutasid, et Eesti valuutakomitee kontekstis on sisenõudluse piiramiseks ja välise tasakaalutuse vähendamiseks vajalik rakendada kitsendavat eelarvepoliitikat.

Direktorid avaldasid ametivõimudele tunnustust selle eest, et nad on mitu aastat järginud mõistlikku eelarvepoliitikat. Samas märkisid nad, et eelarve ülejäägi vähenemine 2005. ja ka 2006. aastal tähendab, et eelarvepoliitika annab positiivse tõuke olukorras, kus majanduses ilmnevad ülekuumenemise märgid ja valitseb suur väline tasakaalustamatus. Lisaks märkisid nad, et eelarvepoliitika on Eestis ainus tõhus stabiliseerimisvahend. Seetõttu arvavad direktorid, et eelarvepoliitikat tuleks kitsendada. Kui peaks tekkima lisatulud, tuleks need säästa ja hiljutise lisaelarve ekspansiivset mõju 2006. aastal leevendada, et piirata nõudlusest tulenevat survet. Direktorid tervitasid plaani võtta kasutusele keskpika aja eelarvestamine, mille eesmärk on parandada kontrolli kulutuste üle. Nad nõustusid, et keskpika aja eelarve eesmärgiks peaks olema tasakaalus eelarve üle majandustsükli ning see võimaldaks eelarve ülejääki järk-järgult vähendada.

Direktorid märkisid, et pangandussektor on endiselt usaldusväärne, sest pankade bilansid on tugevad, järelevalve on tõhus ja riskijuhtimissüsteemid on hästi välja töötatud. Siiski väljendasid nad muret seoses kiire laenukasvuga, eriti kuna suuremat osa sisemaistest laenudest finantseeritakse välislaenude abil ja kasutatakse sisemaisele kinnisvaraturule väljastatavate laenude rahastamiseks. Direktorid nõustusid ametivõimudega selles, et iseseisva rahapoliitika puudumisel on ulatuslikud meetmed laenukasvu piiramiseks suures osas välistatud. Siiski soovitasid nad tungivalt, et ametivõimud peaksid kasutama laenuõudluse vähendamiseks kõiki oma käsutuses olevaid vahendeid, sealhulgas ka usaldatavusnormatiivide karmistamist juhul, kui pangad peaksid lõdvendama laenude väljastamise standardeid. Seetõttu tervitasid direktorid ametivõimude kavatsust säilitada valvsus ning valmisolekut rakendada vajalikke meetmeid. Samuti avaldasid nad heameelt edusammude üle, mis ametivõimud on teinud rahapesu ja terrorismi rahastamise vastaste õigusaktide rakendamisel kooskõlas rahvusvaheliste normidega.

Paljude direktorite meelest ei ohusta suhteliselt kõrge koguinflatsioon konkurentsi, kuna koguinflatsioon langeb ja alusinflatsioon on kontrolli all. Siiski on Maastrichti inflatsioonikriteeriumi täitmine 2006. aastal Eestile tõsine väljakutse, ehkki muus osas on riigi konvergens euroalaga olnud muljetavaldav. Direktorite arvamuse kohaselt on valuutakomitee jätkuvalt usaldusväärne, mida tõestab ka Eesti suhteliselt kõrge krediidireiting, ning see on edukas strateegia ettevalmistustel eurole üleminekuks.

Direktorite arvates on riigis, kus puudub nominaalse vahetuskursi paindlikkus, kriitilise tähtsusega töö- ja kaubaturu paindlikkus ning seetõttu on oluline, et Eesti säilitaks juba saavutatud turgude paindlikkuse kõrge taseme. Lisaks tuletasid nad meelde, et konkurentsivõime säilitamiseks tuleb hoida palgakasvu kooskõlas tootlikkuse kasvuga. Direktorid avaldasid toetust sammudele, mida Eesti on viimasel ajal teinud tööhõive tõstmiseks aktiivse tööturupoliitika abil. Samuti tervitasid nad kavandatavaid reforme, mille eesmärk on suurendada konkurentsi elektri- ja telekommunikatsioonisektoris.

[1] Avalik teadaanne avaldatakse: (I) liikmesriigi soovil pärast lepingupunkti IV alusel peetavate konsultatsioonide lõppemist nende riikide kohta, kes soovivad Rahvusvahelise Valuutafondi seisukohad avalikkusele teatavaks teha. Selle tegevuse eesmärk on tugevdada RVFi järelevalvet liikmesriikide majanduspoliitika üle, suurendades fondi poolt sellele poliitikale antud hinnangu läbipaistvust; ja see toimub (II) direktorite nõukogu otsusel pärast direktorite nõukogu istungil toimunud poliitika arutelu. RVFi raport 2003. a konsultatsioonide kohta Eestiga on samuti avalikkusele kättesaadav.

[2] Vastavalt RVFi põhikirja artiklile IV peab RVF oma liikmetega kahepoolseid arutelusid, mis toimuvad tavaliselt igal aastal. Fondi esindajad külastavad riiki, koguvad majandus- ja finantsinformatsiooni ning arutavad ametnikega riigi majandusarengut ja -poliitikat. Pärast tagasipöördumist fondi peakorterisse koostavad missiooni liikmed raporti, mille alusel toimub juhatuse arutelu. Selle lõppedes võtab fondi tegevdirektor direktorite nõukogu esimehena kokku direktorite seisukohad ning see kokkuvõtte edastatakse antud riigi ametivõimudele. Käesolev avalik teadaanne võtab kokku direktorite seisukohad, mida väljendati missiooni koostatud aruande põhjal 2005. aasta 26. oktoobri juhatuse koosolekul.